

Psykisatri i samarbeid mellom bosniere og serbere

I februar møttes bosniske og serbiske leger i Sarajevo i Bosnia. I løpet av en helg skulle de arbeide seg frem til et utdanningsprogram i psykiatri for allmennleger. Til tross for spenninger og usikkerhet på begge sider kom de frem til et program som skal prøves ut i begge landene.

Tilnærming, dialog og samarbeid mellom parter som har vært i krig, er en lang og vanskelig prosess. Spesielt der hvor det har vært begått overgrep, slik som etnisk rensing og folkemord, er grunnlaget for tilnærming og samarbeid skjørt og preget av mistenksomhet og mistillit.

Hevne tap og ydmykelser

Etniske konflikter mellom befolkningsgrupper er potensielt voldelige der en generasjons traumer kan bli overført til neste generasjon. Denne generasjonen kan se det som sin oppgave å hevne eller forsøke å gjenoppreise de ydmykelser og tap foreldregenerasjonen var utsatt for.

Forsoning etter slike konflikter vil ta lang tid. Fiendebilder må nedbygges og dehumanisering av den andre må gradvis erstattes av evnen til å se den andre ikke bare som skyldig, brutal eller umenneskelig, men som et menneske som i bunn og grunn er lik en selv.

Forsoning innebærer sorgprosesser og sorgarbeid. Mange liv har gått tapt og mye er mistet. Å gjenopprette tap ved å utsette den andre for liknende tap, fører til destruktive prosesser og voldelige handlinger.

Dialog og samarbeid

Et nøkkelelement i tilnærings- og forsoningsprosesser er dialog og samarbeid. Den norske lægeforenings utvalg for menneskerettigheter tok allerede i 1993 initiativ til et samarbeidsprosjekt der målet var å gjenopprette kontakten mellom legeföreningene i de nye republikkene i det tidligere Jugoslavia.

Siden den gang har det vært arrangert seks seminarer og konferanser, den siste i Serbia i april 2001 der legeföreningene fra Albania, Bosnia og Hercegovina, Bulgaria, Makedonia, Romania og Serbia deltok. På dette møtet formidlet deltakerne at de ønsket å samarbeide om utdanning av allmennpraktikere i psykiatri. Psykiatri ble valgt fordi store deler av befolkningen i begge land sliter med psykiske problemer etter mange år med krig og sanksjoner og disse problemer blir først og fremst presentert for allmennlegen.

Forsøksprosjekt

I samarbeid med medisinske institusjoner og legeföreninger i Beograd og Sarajevo har utvalget planlagt et forsøksprosjekt som skal

Gravlundene i Sarajevo er overfylt med gravsteiner. Parker og idrettsarenaer ble også tatt i bruk for å begrave de døde. De fleste drepte var muslimer, men det var også mange serbere og kroater. Foto S. Varvin

gjennomføres i begge land. Prosjektet er finansiert av Utenriksdepartementet, og består av et planleggingsseminar i Sarajevo, gjennomføring av utdanningsprogrammene i de to landene og et evaluerings- og oppsummeringsseminar i Beograd.

Planleggingsseminaret ble holdt i Sarajevo en helg i februar med fem deltakere fra Serbia, åtte fra Bosnia og fire fra Norge. De serbiske deltakerne var tydelig usikre på situasjonen. På bussturen gjennom den bosniske landsbygden hadde de sett store ødeleggelser etter krigen som hadde gjort sterkt inntrykk på dem. Fortsatt ligger mange hus i Sarajevo i ruiner, høyblokkene står der svarte og utbombede med gapende vinduer. Til og med instituttet hadde mange merker etter kulehull på fasaden.

Serberne gav uttrykk for at møtet med Bosnia hadde vært vanskelig. Internasjonale sanksjoner og propaganda under Slobodan Milosevic hadde gjort dem mindre mottakelige for informasjon om hva som foregikk i nabolandene og lite hadde kommet ut. Massakrene i Srebrenica var for eksempel ikke kjent for dem før etter Milosevic' fall.

Første dag satt bosnierne på ene siden av bordet og serberne på den andre. Allerede lørdag morgen blandet de seg. Bare vi nordmennene klumpet oss sammen i det ene hjørnet av rommet. Under gruppearbeidet valgte

de å arbeide i blandingsgrupper, og de nådde målet om å komme frem til et felles utdanningsprogram for begge landene.

Minnesmerker

Alt ble ikke ødelagt under krigen. Søndag gikk vi en runde i den gamle bydelen i Sarajevo og besøkte en moské, en ortodoks kirke og en synagoge som hadde klart seg gjennom kampene. Men mange andre bygninger var ødelagte, og flere steder er det satt opp minnesmerker over falne. Gravlundene var overfylt med gravsteiner. Parker og idrettsarenaer var blitt tatt i bruk som gravplasser. Selv om de fleste var muslimer, fantes både serbere og kroater blant de drepte.

Det vil ta lang tid før normale forbindelser mellom landene er gjenopprettet. Man kan ikke håpe på lette løsninger. Dette prosjektet viser imidlertid at det går an å begynne med enkle tiltak som kontaktskapende arbeid mellom yrkesgrupper. De har behov for å komme ut av isolasjonen og økonomien tilsier at det er mest fornuftig å ha kontakt med nabolandene.

– Bjørn Oscar Hoftvedt, Sverre Varvin, Den norske lægeforenings utvalg for menneskerettigheter